

Вивчення пісенного репертуару ансамблів (справжній, аутентичний він чи в обробці), їх форм існування (первинна, коли участь беруть носії фольклору, чи вторинна, що передбачає у складі професіоналів, освоївших фольклорну традицію), способи реалізації фольклору (в концерті чи в складі проведення свят тощо) дозволить в подальшому зробити більш значні висновки відносно впливу цих пісенних груп на життєдіяльність народної музики.¹

Загалом, в контексті розвитку та побутування народна культура області йде по двох напрямках: перший віддзеркалює процес функціонування аутентичного фольклору, продовжуючи його життя у традиційній формі вжитку (на весіллі, на народних святах та ін.); другий відбиває нові тенденції музикування, що пов'язані з концертно-виконавською діяльністю фольклорно-етнографічних ансамблів. Така двополосна організація народної культури на практиці ототожнюється у свідомості носіїв фольклору. І це зрозуміло, бо хоч за функцією ці два потоки культури розходяться, та з точки зору мистецької сутності — вони майже однакові, адже етнографічні ансамблі без аутентичного фольклору неможливі.

Такий об'єктивний стан фольклору Чернігівщини на сьогоднішній день.

На завершення додамо, що на базі зібраної колекції нами укладено збірник пісень, куди увійшло 370 найбільш показових зразків фольклору області. Всі вони жанрово чітко атрибутовані, паспортизовані і прокоментовані укладачем. В такому повному жанрово-стильовому обсязі пісні регіону представлені у збірнику вперше.

Рукопис лежить у видавництві «Музична Україна»; пройшов вже стадію набору. Але відсутність коштів затримує завершення публікації на невизначений час. А подібне видання зараз конче потрібне. Адже в період піднесення національного життя в Україні, духовного відродження та культурного оновлення саме фольклор, і особливо, якщо він пов'язаний з рідним краєм, є найбільш впливовим у вихованні національної свідомості. Збірник міг би слугувати важливим практичним джерелом в роботі викладачів педвузів, мистецьких учбових закладів, вчителів шкіл, в концертній діяльності колективів художньої самодіяльності тощо.

Матеріал збірника записувався на порубіжжі двох століть і є, по суті, підсумком фольклорних цінностей віку. Тому публікація могла б бути гідним пам'ятником культури краю прийдешнім поколінням.

То ж надія на небайдужість спонсорів до національних художніх скарбів, на розуміння і матеріальну підтримку владних структур області в здійсненні загальної справи — видання повного зібрання пісень Чернігівщини.

ПІСЛЯМОВА. НА ВІДСТАНІ ЧАСУ

Минув рік по смерті відомого українського фольклориста-музикознавця Валентина Володимировича Дубравіна. І все нагальніше постає потреба згадати добрим словом цього подвижника на ниві збирання і популяризації надбань усної народної творчості українського та інших народів, чудового педагога, сотні вихованців якого пішли у світ і продовжують його благородну справу.

1. Явище фольклоризму вже досліджується в етномузикознавстві, проте однозначних висновків поки що не зроблено, бо процес цей складний і знаходиться весь час в стадії постійного руху.

Автор багатьох ґрунтовних і самобутніх праць, професор, кандидат наук, член Спілки композиторів України, Валентин Володимирович заслугує високої поваги і шани, щирої пам'яті людської.

Кілька штрихів до його біографії.

Народився 1933 року. Батьків не знав. Виховувався в дитячому будинку с. Мончин Погребищенського району на Вінниччині, куди його привезли, засвідчують місцеві жителі, — з Києва. У роки війни маленький Валентин стає «сином полку», возить харчі на передову. Під час бомбардування його тяжко поранило, і це стало причиною втрати зору.

1945—46 р.р. перебуває у будинку інвалідів війни. З 1946 до 1950 року навчається в Чернігівській семирічній школі для слабозорих і незрячих дітей. Середню освіту здобуває в Саратові. Там же навчається на музично-теоретичному відділенні музичного училища: 1961 року закінчує Київську консерваторію за фахом музикознавця. Потім майже 18 років працює викладачем Сумського музичного училища. За цей час закінчує аспірантуру при Ленінградській консерваторії, згодом захищає кандидатську дисертацію. Після п'ятирічного завідування кафедрою музики та співів Сумського педінституту переїздить до Ніжина, де йому присвоюють спершу звання доцента, а потім і професора.

35 років разом зі своєю дружиною Валентиною Григорівною він проводив фольклорно-збиральницьку роботу, записав понад двадцять п'ять тисяч зразків народно-пісенної творчості в Сумській, Харківській, Полтавській, Київській, Черкаській, Житомирській та Чернігівській областях. Підготував до друку десять збірок українських та російських народних пісень. Частина з них побачила світ. Ще 1974 року в Москві вийшла книга «Русские календарные песни», 1988-го у Києві — «Пісні однієї родини» та 1989-го — «Пісні Сумщини». У видавництві «Музична Україна» чекають свого часу рукописи книг «Пісні Чернігівщини», «Пісні Полтавської області», «Пісні Слобожанщини», «Пісні одного села» (село Мончин Погребищенського району), «Христинівські пісні». В архіві зберігаються рукописи двох книг: «Російські пісні на Україні» та «Російська балада «Вдовушка» у сучасних багатоваріантних записах».

Окрім цього, на основі зібраних Дубравіним матеріалів укладено і видано «Хрестоматію з музичного фольклору для студентів музично-педагогічних факультетів педвузів у 2-х частинах» (Ніжин, 1994, 1995 р.р.). Це перший навчальний посібник такого плану в Україні.

У царині науково-дослідної роботи Валентин Володимирович теж зробив багато. Ним опубліковано понад 60 статей та розвідок з проблем ладової будови та методів розвитку мелодики українських народних пісень, вміщених у наукових збірниках та журналах «Народна творчість та етнографія», «Советская этнография», «Советская музыка», «Музыкальная жизнь», «Музыка». З науково-методичних праць найвагомішими є «Програма з курсу української народної музичної творчості (проект) для музично-педагогічних факультетів педвузів України» (Київ, 1988), а також навчальний посібник «Народний музичний епос» (Ніжин, 1990).

Валентин Дубравін також автор тільки опублікованих більше 50 статей і рецензій з питань фольклору, композиторської творчості та виконавства.

Валентин Володимирович написав понад 80 музичних творів — інструментальних, вокальних та вокально-хорових. Вони ще потребують детального вивчення і популяризації, бо по-справжньому цікаві і самобутні.

Цей, безперечно, важливий і місткий перелік, однак, не вбирає всього зробленого В. В. Дубравіним. Його авторитет, як вченого, визначався не лише масштабами та кількістю наукової продукції. Не менш важливими були й такі якості Валентина Володимировича, як гранична наукова точність, прагнення в усьому спиратися на реальний матеріал — факти, для нього не існувало магії авторитетів та половинчастості істин. Професіоналізм, що ґрунтується на доведеному до філігранності освоєнні свого ремесла, — ось підвалини його пошуків, ось база його наукових узагальнень, ось основа його безкомпромісності й вимогливості — до себе і до кожного.

І чим більше часу минає від того дня, як він пішов від нас, тим яснішим стає усвідомлення його ролі та місця в музичній фольклористиці, у музикознавстві, у творчій долі всіх, хто мав щастя працювати з ним, знати його.

Юрій ЧЕКАН.

